

ORREAGA

(Pastorala gisarako ikusgarria-1964)

Joka-lekua : Taula gain zabal bat... Giblean dauka mendi pintura bat, bi sartzeko atekin... Sahetsean, musikariaren lekua berex eta alturan.

Jokalariak : *Guri* : Otsoaren alaba.

Otsoa : Euskaldunen erregea.

Ganelon : Charlemagne-en aintzindaria.

Aingeru : Aingeru bat.

Aztia : Azti bat, makil mako handi batekin.

Zingil : Debru luze mehe bat.

Tripero : Debru lodi tipi bat.

Mezulari : Mezulari bat, euskalduna.

Burrego : Burrego bat.

Roland : Adarmotzen aintzindaria.

Oton : Adarmotzen mezularia.

Gotor : Euskaldun soldado bat.

Euskaldun gudariak : Sei edo zortzi.

Adarmotz gudariak : Sei edo zortzi.

Kantariak

Dantzariak

Musikariak

Neskatx zerbitzariak

Beste edozoin batzu

Ikusgarria eman aintzin

Egin bedi ohorezki, jaun buruzagien (deputatu, auzapez, erretor eta beste) sarrera.

Jaun horiek sartuko dira, ikurrina eta dantzarien ondotik... Jendea xutituko da. Kantariak emanen dute "Agur jaunak". Ikurrina ezarriko da zintzilik haga baten gainean, denen aintzinean.

Jendea berriz jarri ordu, taula gainean agertzen dira euskaldun gudariak, aingerua buru... Gudarien moldean airoski kurrituz, kantatzen dute : "Eusko, euskotarrak gera", etab... Musikak laguntzen ditu... Lerro batean emaiten dira... Jendea agurtzen dute. Aingeruak kantatzen du, bere ikurrin tipi xuria eskuan, pastoraletako prologaren airea baliatuz.

AINGERU

Hemen zaizten jenderi, emazte ala gizon
Jainkoak guziera, dautzuela arratsalde on.
Ni naiz aingerua, huna ene armada
Gizon hauk dira Euskaldunak, soldado onak bixtan da.

OTSOA

Hemen giren lekua, deitzen da Orreaga
Gure lurra da eta, gaiten hunentzat guduka.

AINGERU

Mintzatu gizonak, izena du Otsoa
Euskaldun errege da, ta azkar du besoa.
(Oro jalitzen dira, airoski kantatuz eta musikarekin, etorri bezala... Hauk jali ordu, sartzan dira Adarmotzak... Satan dute buru, bere eskuetan duela ikurrin tipi bat gorria... Kantatuz eta musikarekin, kurritzen dute aleman soldadoen moldean, emeki eta pisuki... Hauk ere, jendea agurtzen dute)

ADARMOTZAK

(Kantuz)

Adar motz-motzak
Adar adar motz-motzak
Nausi gira orotan
Orotan tan tan.

SATAN

Aingeru tzar ustela, ez duka aski zerua
Jakin zak toki huntan, nausi dela debrua.

ROLAND

Ni deitzen naiz Roland, Charlemagne-en gizona
Harek balio baititu, Otsoa bezalako dotzena.
Aurrerat Adarmotzak, altxa zuen ezpata
Sumetitzen ez dena, urrikaltzeko baita.

SATAN

Arratsalde on jendeak, balia biziaz
Ez izan axolarik, apez ta fediaz.
(Irri tzar bat botatzen du eta, sartu bezala, Adarmotzak ateratzen dira)

II

(Neskatxek, onbor gisako jar-alki bat ekartzen dute... Guri, haren gainean jartzen da, ilun eta gogoetatua... Aztia hurbiltzen zaio. Kantatzen dute pastoraletako bertseten airean)

AZTIA

Oi zu, Otsoaren alaba, zer ote da zure pena ?

Zertako bada nauzu, ekarrazi ni huna ?

GURI

Jaun azti nausia, nauzu lagundu beti
Ene bihotzeko pena, otoi zazu ezti.

AZTIA

Erregeren alaba, beraz ez zira lorios
Erradazu otoi ba, zertako ziren maluros.

GURI

Jaun azti nausia, ez dakit zer bilaka
Printze arrotz batek, bereturik nauka.
Charlemagne-enganik, hunara etorria.
Haren izena da, Ganelon printzia.

AZTIA

Ikusi dut Ganelon, da gizon ederra
Eder kanpozt daiteke, ta barnez makurra.

GURI

Printze horren urratsak, zaizkit maltsoak
Bainan besterik dio, ene aita Otsoak.
Aitak du beldurra, ez ote den Ganelon
Zer ikus hunat jina, salatari gizon.

AZTIA

Charlemagne-ek igorria, Ganelon printzia
Nekez daitekezu, gure adiskidia.
Charlemagne-en xedea, duzu aspaldian
Gure lurren biltzea, bere zangopian.

GURI

Azti jauna zoazi, zure otoizteirat
Zer egin behar dudan, kontsulta eiterat.
Ez naiteke ni hola, nihundikan bizi
Aita maite dut eta, Ganelon ezin utzi.

AZTIA

Banoa otoitzerat, zuk erran bezala
Gain hartan den harek, bai argi zaitzala.
Izpiritu gordeak, zer baitu salaturen
Agian gero duzu, ongi onarturen.

(Ganelon heldu da... Musika...)

III

GURI

Horra heldu Ganelon, bihotza dut pilpil
Beldur naiz tanpez hemen, erori eta hil.

GANELON

Izarra zerbait bada, bai ta iduzkia
Zure itzala ez dira, ez bat eta ez bestia.

GURI

O Ganelon printzia, ez dakit nola erran
Gure amodioa, da arras lanjeran.
GANELON
Zer derasazu orai, ala nuzu ukatzen
Mintza zaite otoi, zer da gertatzen ?
GURI
Etorria urrundik, hemen zaude gurekin
Xede onez zabiltzan, nahi nuke jakin.
GANELON
Hauxe da galdea, ontsa badakizu
Ene xede bakarra, maitea, zirela zu.
GURI
Aita ez da fido, hau eta hura dio
Zure urratsetan, badela zerbait mixterio.
GANELON
Ene urratsak izan dira, argi eta garbi
Zure amodio bakarrak, nabil hemen gaindi.
GURI
Aitak dio berriz, Charlemagne duzula nausia
Eta harek zaituela zu, hunarat igorria.
GANELON
Zin dautzut egiten, ez dela holakorik
Eta erre nadiela, erraiten badut gezurrik.
GURI
Heldu bada Charlemagne, gure lurren hartzera
Erradazu garbiki, norekin izanen zira ?
GANELON
Onartuko dautazu, nik ez ukatzia
Ene erresuma ta, Charlemagne nausia.
GURI
Onar-azu zuk ere, nik ez ukatzia
Ene aita errege, ta ene lur maitia.
GANELON
Ez duzu arrazoinik, hola beldurtzeko
Ez da gure artean, gerlarik piztuko.
GURI
Hola denaz geroz, dugun ihes egin
Goazen bizitzerat, urrun elgarrekin.
GANELON
O ene maitia, bihotzez diot "bai"
Bainan adimenduz, ez naiz hortarat ai.
GURI
Orai dut ikusten, ez nauzula maite
Zerk zaitu ibilki : Bihotzak ez ote ?
GANELON
Nigarra heldu zaut, baitzaitut penatu
Urruntzen naiz bainan, nai nuke hurbildu.
GURI

O ene maitia, otoi zaude hurbil
Zurekin nahi baitut, bai bizi ta bai hil.

KANTARIAK

Huna iduzki xuria
Lano artetik uria
Kantuz hasi da neure maitia
Entzun dut haren irria (*bis*)... eta
Barna daut egin zauria.

Lurra estali elurrez
Hozturik nago kaskarez
Maitiaganik urrun izanez
Haren galtzeko beldurrez (*bis*)... eta
Urtzen ari naiz nigarrez.

Gauaz egonik sasia
Xoria goizik airian
Penetan dena laster agian
Goxatuko da bakian (*bis*)... eta
Sartuko zorionian.

IV

OTSOA

Oi ene alaba, berri hits batekin
Mezulari hau zait, urrundik orai jin.
Ganelon ez dela, zuregatik etorri
Bainan ixpiun gisa, dutela igorri.

GURI

Aita eta zu jauna, nik ez dut sinesten

OTSOA

Oxala o bai oxala, gezurra balitz dena
"Izena" balitz bakarrik, izan gabe "izana".
Errazu mezulari, mintza zaite garbiki
Ikusi nai ez duenari, begiak diotzu ideki.

MEZULARI

Bai andere printzesa, etsaia atean da
Bordaletik hunat dator, Charlemagne-en armada.
Tirahala etorria naiz, gau eta egun zaldiz
Aski goiz zer heldu den, abisatu nahiz.

GURI

Oi hau etsidura, sinesteak du lana
Ez, ez ditake egia, ez da Ganelon ixpiuna.

OTSOA

Aski nigar ta intzirin, oro dira debalde
Nigarrak ixurtzekotan, ixur gure alde.

MEZULARI

Etsaia hor heldu da, uholde basa bezala
Bazter guziak garbitzen, ta suntsitzen dituela
OTSOA

Ni naiz errege Otsoa, zu zira ene odola
Pentsatzen dut zure izena, ohoratuko duzula.

MEZULARI

Laster leku hau ere, beteko da nigarrez
Etsaiak ez du axola, ez emaztez ta ez haurrez.

OTSOA

Entzun ene alaba, gerlan sartzen gira
Oraidanik ene peko, gudari bat zira.

Utz sintsakeriak, susta sentimenak
Zure beharretan dira, haurrak eta amak.

Eta zu, mezulari, korda bat lepotik
Ezar-azu lenbailen, Ganelon zintzilik.

Ta hi-aita balinbanaun, ahantz ez zanala
Ber denboran Otsoa, errege ere dela.

(Bi gizonak jalitzen dira... Guri bakarrik dago nigarrez... Musika)

V

GURI

Zerua eta lurra, hor zaizte lekuko
Jasaiten dudana da, izaririk gabeko.
Bat ezartzen badute, dilindan kordatik
Bigarren bat ere laster, dukete beretik.
Bainan zer, zu hemen. Ai naiza erotzen
Ganelon Ganelon, nundik zira agertzen.

GANELON

Norbaitek ixilka, nau abisatu
Leku hauk behar ditut, lehenbailen hustu.

GURI

Ganelon zoazi ihesi, zoazi Ganelon
Laster urrun zaite, ez zaitela hemen egon.

GANELON

Zu mintzatu gabe, ez naiteke urrun
Izanikan ere, gaua eta ilun.
Bi zaldi hor dauzkat, bat duzu enea
Zuretzat prest dago, nahi baduzu bestea.

GURI

Ganelon ha Ganelon, ahal balitz ba
Kasu, zoazi fite, aita hor heldu da.

(Ganelon tirahala jalitzen da)

Aita hor heldu da, burregoarekin
Hau memento latza, ez dakit zer egin.

VI

OTSOA

Ganelon hemen dela, jendek baitiote
Alaba zuk zer diozu, laster mintza zaitte.

BURREGO

Hemen balinbada, korda huni esker
Zintzurra diot nik, tinkaturen laster.

GURI

Eni ez galda deus, dakitana da nik
Ganelon hemen bada, ez dut nik hobenik.

OTSOA

Ohartzen banaiz ni, gezurra diozula
Korda hori zuretzat, izan dadiela.
Izanik ere zu, baninduzu salduen
Ene esku hautaz, zintuzket garbituren

BURREGO

Mihia ateraia, tripak iduzkitan
Ganelon dut emanen, lukainka hagetan.

(Bi gizonak jalitzen dira... Guri, erdi flakatur, bakarrik gelditzen da... Musika)

VII

Zingil agertzen da, soka bati tiraka.

ZINGIL

Tripero, Tripero, ene mutila !... Jeiki hadi, zerri handia !... Hau duka tenorea !

TRIPERO

(Korda lepotik, agertuz) Ai, ai, ai... Heldu naiz, Monsieur Zingil, ene nausia.

ZINGIL

Hator hunarat lanerat... Ifernuko sua hiltzen ari duk... Su horren azkartzeko,
hator su gaia egiterat.

TRIPERO

(Guri erakutsiz) Hunako neskatxa hau, nik gogotik garreia nezake ifernurat.

ZINGIL

Utzak urtxo hori ene gain... Perdira bat jadanik badik hegalean... Haugi
hunar... Hemen badiagu sekulako xantiera.

TRIPERO

Ni gose nago, Monsieur Zingil nausia, eta, ez dezaket lanik egin, ez badut tripa
betea.

ZINGIL

Bakalau buztan bat baduk hor... Aski duk hura jatea, eta haugi hunarat lanerat... Bestenaz aingeru tzarrak, jende guziak eremanen ditik berekin zerurat.

TRIPERO

Bakalau buztana nik ez dut aski lan egiteko... Nik jan behar dut zerrikia eta zahagitik edan nafar arnoa.

ZINGIL

Zerrikia utzak biharko. Bihar baita ostiralea... Aker larrua hor duk, arnoz betea !

TRIPERO

Eni manatzen dauzkidazu beti lanik larrienak... Nik behar ditut ase zitziz gormantak eta edariz mozkorrak... Zuk aldiz dituzu tentatzen neskatx pollitak. Egin-azu zuk ene lana eta ekazu egiteko zurea... Bestenaz greban emaiten dut ene burua.

ZINGIL

Tripero basa, petrentzionez betea !... Neskatxen tentatzeko, nun egin dituk hik aprendizgoak ?

TRIPERO

Ofizio hortan ikasia izateko, ez da beharrik pasatu "breveta"... Ofizio hortan arras trebatuak badira hameka, ni baino astoagoak.

ZINGIL

Neskatxen tentatzeko, behar dik araberrako gorputza... Ez hi bezala dena zitzi, iduri ote matzota. Bainan ni bezala gerria fin eta bultua leizafin.

TRIPERO

Ongi arropatua zirala-ta, ari zira espantuka... Gorputza nolakoa den ageri da biluz-eta... Parioa egiten dautzut... Pasa dezagun hemen berean erreforma... Eta, ikusiko dugu nork, zuk edo nik, izanen dugun gehienik arrakasta.

ZINGIL

Topa hire parioa... Neskatxa hau izan dadiela gure jujea... Ez diat dudarik plazer gehiago izanen duela ikustea ni naizen arkanjelua, ezenetz hi haizen urdea. *(Biluzten hasten dira)*

AINGERU

(Agertuz, eskuan zigorrarekin... Kantuz)

Urrun fite hemendik, debru lotsagabiak
Zoazte ilunbetarat, han ibil zuen basakeriak.

(Neskatxari mintzo)

Zato haur penatua, ba zato enekin
Ez da zorionik, debru tzar hoiekin.
Itsusi edo pollit, urde edo arkanjelu
Satan mila gisaz, da engana-mundu.
Urtzoa zirare, lanjeretan jarri
Eztitzerat zaite, enekin etorri.

(Jalitzen dira... Musika eta zahagi dantza)

VIII

(Guri agertzen da bizpahiru haur eta emazte lagunekin... Gero agertzen da Aztia... Begia urrunean galdua, suharki du kantatzen)

AZTIA

Ibañetako lepoa, elur xuriz beztitua
Zertako ikusten haut, odolez gorritua.
Napar zabaleko, lur zelai ederra
Ikusten dut dena, su eta keldarra.

GURI

Azti jauna otoi, ikusten duzia
Nun ote dabilan, Ganelon printzia.

AZTIA

Bai ikusten ditut, han urrun bi zaldi
Nehork engoitikan, ez detzake geldi.

GURI

Milesker Jaun gainekoa, o ene zoriona
Ganelon salbu dela, badut segurtamena.

AZTIA

Ganelon salbaturik, ez jar plazerretan
Bazter guziak ditut, ikusten dolutan.

GURI

Zer ote da gertatzen, mintza azti jauna
Ganelonek ez al du, horien hobena.

AZTIA

Etsaiak heldu dira, multzo ta multzoka
Hetarik batek Ganelon, aintzindari dauka.

GURI

Ez, ez zaitut sinesten, ez da holakorik
Ganelonek ez dauka, saldukeriarik.

AZTIA

Oro dira odol, odol su ta nigar
Etsaia milaka da, ez gaitzezke oldar.

GURI

Oi biziaren latza, oi etsimendua
Zertako sortu ninduzun, o Jauna goikua.

IX

OTSOA

Xutik haur t'emazte, gerla dugu gerla
Ahal duen lekora, bakotxa doala.
Gizonak zaindu armaz, haur ta emaztia
Emaztiak lagun gerlan, senar ta semia.
Ta zuri azti jauna, galdatzen dautzugu
Herriaren alde, jauna otoitz zazu.

AZTIA

Zuek aintzina zainduz, guk aldiz gibela

Gainekoak lagunduz, gure dugu gerla.
OTSOA
Esperantza hoi dugu, Jaunak zaitzala entzun
Orai oro zoazte, gordetzerat urrun.
(Denak jalitzen dira, salbu Otsoa. Musika)

X

(Mezulari agertzen da)
OTSOA
Mezularia hemen, zer duzu berri, zer ?
Jakin nahian nago, mintza zaitte laster.
MEZULARI
Jaun lendakaria, heldu naiz lasterka
Etsaiak etsai beltzak, erre du Gernika.
OTSOA
Gernika, Gernika sutan, o hiri saildua
Arbasoen Gernika, gure bihotzekua.
MEZULARI
Hegaztin basak nola, bildots gaixotarat
Halaber dira jautsi, Gernika gainerat.
OTSOA
Banuen beldurra, sinesteak lan du
Sakratu gauzentzat ere, ez dute errespetu.
MEZULARI
Ez dute pietaterik, nehorretaz ere
Emazte ta haurrak, milaka hil dire.
OTSOA
Orai artinokoan, bildotser jazarri da
Bainan orai izanen du, Otsoarekin partida.
Gudariak abisa zatzu berehala
Otsoak hunat segidan, deitzen dituela.
(Otsoa bakarrik)
O Gernikako haitza, haitz bihotz gogorra
Emok bai bihotzari, hik dukan indarra.
Haitza, zin daiat eiten, fermu eta bipil
Ez bahaut askatutzen, nadiela hil !

XI

*Euskaldun gudariak sartzen dira kantuz : "Eusko, Euskotarrak", etab... Lerroan
emaiten dira, Otsoaren aintzinean.*
OTSOA
O gudari lagunak, orena da latza

Bildu zauzdet hemen, zinez gaiten mintza.
Etsaia sartu zauku, indar handiekin
Galde dautzuet egiten, nola joka heiekin.
Behar dugun apaldu, eta sumetitu
Edo ihardoki, ta gerlari lotu.

GOTOR

Jaun aintzindaria, denen izenean
Nuzu mintzaturen, segida berean.
Ez baduzu nahi, hemen galdu bizia
Ez otoi guri aipa, nehorri sumetitzia.
Euskaldunak gira, ta gureak gure
Besten meneko baino, hiltzea zauku hobe.

(Gudari denek kantatzen dute : "Eta tiro belarri motzari !")

OTSOA

Gudari lagunak, lorietan nago
Ikusten dut zaiztela, gizon bezenbat soldado.
Ez uste izan, sumetitzerat nindoala
Ez da hola ahuldu, Otsoaren odola.
Aintzin iten badut, segitzea zor duzue
Gibel iten badut, hiltzea aski nuzue.

GOTOR

Zutan otso errege, badugu konfientzia
Prest gira zernahitako, zuri da manatzia.

(Berriz kantu bera)

OTSOA

Etsaiak baitira hainitz, huna nola guduka
Ukaldi tzarra eman, ta jo laster iheska.
Hola dugu emeki, Adarmotza higatuko
Itsurat jarraik eni, ez zaituztet galduko.

(Kantu bera)

XII

MEZULARI

Otso jaun errege, norbait bada hemen
Nahi zaitu mintzatu, baitezpada omen.

OTSOA

Mintza bedi mintza, prest naiz entzuteko
Den berri kiretsenak, ez nau lotsatuko.

OTON

Jauna ni naiz hemen, Charlemagne-en gizon
Ba ahal dakizue, hurbil bera nun dagon.

Orai artio kontrarioak, ditu errautsi
Deneri nausi dela, behar duzue onetsi.

OTSOA

Aski solas berdura, mintza zaitte garbiki

Beraz Charlemagne-ek Otsoa, nai luke aurtiki.

OTON

Ene nausiak dautzu : Uzten dautzut bizia

Bainan sumetitzekotz Euskadi guzia.

OTSOA

Ene partez Charlemagne-i, ein-ozu erreputa

Badugula oraino haren doia ezpata.

OTON

"Bat" zaizte ta gu mila, ez ahantz Otsoa

Ez duzu solasen ahalik, ez izan itsua.

OTSOA

Charlemagne-i errozu, libro nahi dugula

Libro nahi duen gizonak, balio tu mila.

OTON

O zer solas debaldeak, lot beraz gerlari

Laster da eroriko zure espantu hori.

(Oton jalitzen da... Gudari euskaldunek kantatzen dute)

XIII

Hastapenean bezala Adarmotzak sartzen dira kantuz... Bi armadak apailatzen dira gerlari.

ROLAND

Azken dei bat zueri, Euskaldun xoroak

Zuen armak aurtik eta altxa besoak.

OTSOA

Altxa armak lagun, ta zanpa mandilak

Askatasunaren alde, aurrera mutilak.

(Guduka egiten da bere gorabeherekin... Aingeru eta Zingilek, beren gisan, parte hartzen dute... Euskaldun bat eta lau Adarmotz erortzen dira... Euskaldunak nausitzerat doatzi...)

(Guduka egiten da bere gorabeherekin... Aingeru eta Zingilek, beren gisan, parte hartzen dute... Euskaldun bat eta lau Adarmotz erortzen dira... Euskaldunak nausitzerat doatzi...)

ROLAND

Adarmotzak etorri, etor laguntzera !

Etsaia nausi dugu, mugi, xahu gira.

(Apur baten buruan)

OTSOA

Oroit erranaz mutillak, ta geldi guduka

Barreia gaiten laster, heldu tuk ehunka.

(Euskaldun gudariak tirahala jalitzen dira)

ROLAND

Nun da orai Otsoa, bere espantuekin

Erbia bezala du, laster ihes egin.

Gure Charlemagne da, munduko nausia

Jainkoak dio egin, holako grazia.

Euskaldun zitalak, baitzaizte oldartu

Beharko duzue orai, ontsasko pekatu.

(Jalitzen dira kantuz)

XIV

Neskatxek altxatzen dituzte hilen gorputzak... Aingeruak eremaiten du euskaldun gudaria... Debruek biltzen dituzte besteak... Lan hori eginez, mintzo dira Zingil eta Tripero.

ZINGIL

Haugi lanerat Tripero... Haugi... Badiagu zernahi egiteko...

TRIPERO

(Agertuz) Zer duzu zer, holako presa, Monsieur Zingil nausia !... Ez dira ez hilak espakatuko.

ZINGIL

Hik miazkik horiek... Nik hauk miatzen ditiat... Badiagu hemen nasaiki ifernuko haragia.

TRIPERO

Hunako gizon hauxe, ha zer gizon pizkorra !... Hunekin eginen dugu ifernuan suko enbor ederra.

(Aingeruak beretzen du delako "gizon pizkorra")

ZINGIL

Utzok hori Zurikori... Euskalduna denaz geroz, ez duk hori gure xingarra.

TRIPERO

Pena da ez baitugu ifernuan euskaldun gehiago... Hauk dute bestek baino usaina hobeago.

ZINGIL

Ez nakian, Tripero, hik huela holako usma. Nagok hik nola hilak ezagutzen ditukan usainetik.

TRIPERO

Arras errex da, Monsieur Zingil. Nahi baduzu entseiatu, usain egin behar zaiote gibeletik.

ZINGIL

Hila hil duk... Nik ez ziotemat senditzen hil usaina baizik.

TRIPERO

Ez, Monsieur Zingil... Charlemagne-en soldadoak baitira ipar aldekoak, sendi dute Camembert-aren eta bieraren usaina. Euskaldunek aldiz napar arnoaren eta Aldudeko gasnarena.

ZINGIL

Luziferren zilkoa lekuko, ez nakian bazitakela holakorik.

TRIPERO

Ba, Monsieur Zingil, eta ere, ifernuko sua da euskaldunekin hobeago... Kea izaiten du biziago eta gostua ez hain motela.

ZINGIL

Hire falta duk, Tripero, ez bada ifernuan euskaldun gehiago. Aski duk hire tripa zakua pixka bat arintzea eta goizetan, "errebeilak" jotzen duelarik, lanerat pixka bat lastertxago mugitzea.

TRIPERO

Monsieur Zingil nausia, ez duzu arrazoinik nitaz arranguratzeko... Ifernuan nik sartzen baitut zuk baino euskaldun gehiago.

ZINGIL

Tripero, ez zakela erran gezurrik. Azken hilabeteko kontuak ditiat denak, ene karnetea markaturik.

TRIPERO

Monsieur Zingil nausia, nik ere begiratzen ditut ene kontuak... Nik nituen ifernurat sartu bi Oletako guarda, Donibaneko mirikua eta Senpereko Etcheverry.

ZINGIL

Ba, bainan horietan ez zuan euskaldunik. Bi guardak zituan kaskoinak, mirikua Charantesa eta Etcheverry-tarrak zoin arrazatik diren, nehork ez zakik.

TRIPERO

Bai ta ifernurat nik igorri ditut hemengo deputatu ohi bat, hiru gobernadore, bi fraile eta apezpiku bat ere...

ZINGIL

Ba bainan, deputatu ohia zuan euskalduna baino biarnesago. Gobernadoreak zituan bat gallegoa, beste biak andaluztarrak. Bi frailek euskarari tiro emana zioteian, latina ikasiz geroz eta apezpikua zuan mintzairaz mutua... Hobe zitekan hau hemen uztea ahalaz luzenik... Ez baitzuen aise konbertituko euskaldun bihirik.

TRIPERO

Banituen ere ifernuko ateraino eremanak bi Hazpandar tripa handi. Donibaneko mutzurdin saindu bat eta Urruñako mozkor bat.

ZINGIL

Nik ez ditiat karnetea horien guzien izenak.

TRIPERO

Bi tripa handiak bildu dauzkitet Hazparneko misionestek ; Urruñako mozkorra, Sokorriko amak ; mutzurdina aldiz, mixione denboran, fraile bizardun zorritsu batek.

ZINGIL

Berriz ere, hi bezalako langile batekin, motel egonen duk ifernuko sua.

TRIPERO

Ez da ene falta hoinbeste kaskoin, maketo eta buhame, euskaldunek hazten badituzte beren artean.

ZINGIL

Aski diotek usain egitea bizi direlarik eta hil araztea lehenbailehen ifernuko paderako on direnak.

TRIPERO

Zu ere, besten manatzeko hobe zira, zuhaur lanari lotzeko baino... Aski duzu, ofizioa ikastea eta nola egin behar dudan eni erakustea.

ZINGIL

Errak to, Tripero, zer dituk solas horiek ? Ala zer haiz, orai, hire nausiarri oldartzen ?

TRIPERO

Ba, eta ez bazira kontent ene zerbitzuez, beste nausiak ere badira gero... Banoa Jainkoari ene zerbitzuen eskaintzerat.

ZINGIL

Jainkoak zaukak to hire beharra !... Urde alfer zikina hi !... Kenduko daiat nik
Jainkoa ganatzeko gutizia ! To, karatosa aldi bat !...

TRIPERO

(Orroaka, ihesi doa) Ai, ai, ai !... Fuera Satan !... Biba Jainkoa !... Biba Zuriko
aingerua !

AINGERUA

(Agertuz) Kanporat hemendik debru nahasiak. *(Jalitzen dira... Kantuz)*

Elgarren herra eta suzko jelsia

Horra nola den jendeak, ifernuko bizia.

Debruari nai duenak, bere arima saldu

Horrelako bizia, betikotz bilduren du.

(Jalitzen da. Musika)

XV

(Aztia agertuz)

AZTIA

Jaun gainekoa, hemen nago bakarrik

Oihan hunen pean, nigarrez urturik.

Ez zazula ahantz, euskaldun populua

Egun hautan baitago gerlaz zauritua.

Hainitz dira hilak, frango kolpatuak

Zonbat ere preso, denak lehertuak.

Oroit zaite Gernikaz, hiri hori da saindu

Etsaiak beretuz geroz, dago hotz eta mutu.

Ez duzu nahiko, gure auhen oihuak

Luzaz mespresa ditzan Adarmotz harruak.

XVI

(Ganelon agertzen da... Aurpegia tapatua)

GANELON

Azti jauna ez izi, Ganelon naiz eta nabil

Nola ixilka naiteken, maiteari hurbil.

AZTIA

Ganelon, entzun nezazu, zoazi laster ihesi

Gerlan baigira eta, kasu nehork ez ikusi.

GANELON

Azti jauna badakit, egun hauk dira ilunak

Bainan bestela daitezke, haukien biharamunak.

AZTIA

Bihotzez maite duzuna, ez pentsa nehola

Oren latz haukietan, ikusten duzula.

GANELON

Zuri galdatzea, ausartzia da ote
Erranen diozuia beti dudala maite ?
AZTIA
Zerbitzu hoi ez dautzut errefusatuko
Hitz dautzut dudala zutaz mintzatuko.
GANELON
Milesker azti jauna, banoa arindurik
Jastatu baitut hemen, gerla ta herraz besterik.
AZTIA
Urrun zaite laster, hor baitira heldu
Gerlak jorik dauzkan horrenbeste mundu.
(*Jalitzen dira*)

XVII

*Emeki, taula gainean iragaiten dira lau-bost jende multzo... Multzo bakotxa da,
gerlaz hunkitu dohakabe batzuz moldatua : Haur, zahar, kolpatu eta beste...
Multzo horiek iragaitean entzuten da kantua. Airea : "Alos torrea bai".*
Etsaia sartu da, gure lurretan
Etsaia hedatu da zelaietan
Etsaia nausi errekaldean, mendietan
Oi Euskal-Herria doluz nigarretan.

XVIII

*Azken multzoa da : Ama gazte bat, haur ttipi bat seaskan pusatzen duela...
Jartzen da. Kantuz emaiten da : "Haurtxo-haurtxoa".*
"Izu egin lo, aita urrun da
Euskadiren zerbitzuko
Zure ondoan ama daukazu
Ez zaitu inoiz utziko."

"Haurtxo-haurtxoa, izu egin lo
Hemen nauzu zu zaintzeko."

"Izu egin lo, aita preso da
Zu bihar libro izaiteko.
Egun batian etorriko da
Gu biokin egoiteko."

"Haurtxo..."

"Izu egin lo, ilunagatik
Zeruan izar bat dago

Mila ta mila izango dira
Aita libratu-ta gero."

"Haurtxo..."

(Musika)

XIX

(Zingilek Tripero bere aintzinean dakar azote batekin joka)

ZINGIL

Haugi hunat, urde ijito, perreka zikin, alfer ongarri ustela !

TRIPERO

Ai, ai, ai, Monsieur Zingil, barka otoi barka... Mozkorrekin nintzen...

ZINGIL

Beste aldian, ene lehen oihuan, zurruta utziko duk gero eta lasterka etorriko haiz, edo gostako zauk !

TRIPERO

Ez nintzen alfer egoki, Monsieur Zingil. Lau gizon mozkor arazi ditut eta musean lotarazi. Bat ari zen tanto ebasten, bestea arneguka, hirugarrena kalapita muntatzen... Sua pitz eta pitz ari nintzen, zuk, zorigaitzez deitu nauzularik.

ZINGIL

Entzun zak, Tripero, behar duk beste ofizio bati lotu... Hire mozkor lanak ez dik ifernurat aski jende tiratzen.

TRIPERO

Ez da ene falta, ostatu eta kafetan, arno eta edari finen orde, saltzen badute hoinbeste fruitu edari, kafesne, Vichy eta botikakeri... Fu zikin !

ZINGIL

Hortakotz, hire nausiek deliberatu diagu behar dukala fraile sartu eta jenderi predikatzen lotu.

TRIPERO

Ni fraile !... Nik ez dut fraile sartzeko bokazionerik... Ez naiteke ni bizi zurrutarik gabe.

ZINGIL

Ez hau egarriak hilen komentuan... Ez izan hortaz beldur... Badiztek sekulako mahastiak eta izendatuko haute hango xaiero.

TRIPERO

Eskualde huntako jendeak nik ezagutzen ditut... Fraileak ez dituzte maite... Ez diote fraile baten predikuari kasurik eginen.

ZINGIL

Gaizki mintzo haiz : Saratarrak, Senperetarrak, Azkaindarrak, Donibandarrak, Urruñarrak, Zokotarrak dituk jende fededunak eta maite ditiztek sotanak.

TRIPERO

Ez, Monsieur Zingil, ez... Saratarrak dira larriak, Senperetarrak bulunbak, Azkaindarrak kixkilak, Donibandarrak jaun nahiak, Ziburutarrak kazkarotak,

Urruñarrak tipulak, Zokotarrak ijitoak... Jende horiek guziak, sotanak baino aiseago biltzen ditu arnoak.

ZINGIL

Adi-zak, Tripero, hi bezalako gizon bat ez duk nonnahi kausitzen gero. Fraile jauntzi batekin hinteke gizon bat xoragarria eta beztu hezake prediku alkia.

TRIPERO

Prediku alkia beztitzea ez da aski... Behar da jakin predikatzen. Nik, predikuan hasi-ta, "beltzak" ditut bakarrik ateratzen.

ZINGIL

Predikatzen duk gauzarik errexena. Saindu batentzat hartuko haute erraiten baduk hala ez dena... Jende guzia hire alde izanen duk predikatzen baduk bekatu handiak direla tipiak eta bekatu tipiak direla handiak.

TRIPERO

Nik ez dut ikasi katiximarik... Ez dakit nik zoin bekatu den handi, eta zoin tipi.

ZINGIL

Badakik Otsoaren alabak maite duela Ganelon... Predika-zak hori dela bekatu bat izigarria... Mutil eta neskatxa bat elgarrekin ibiltzea.

TRIPERO

Barne huntan bada holako mutil eta neskatxa frango... Ez baitakit ene predikua duten onartuko.

ZINGIL

Bekatu handia zer den erakutsi ondoan, gero erakutsiko duk zer den bekatu tipia... Badakik Charlemagne-ek nola duen gerla piztu... Nola duen jauzi egin auzoen gainerat... Nola, bazter guziak dituen su eta odoletan ezarri... Askiz duk erraitea hori dela bekatu tipia.

TRIPERO

Jendea ez da eroa, Monsieur Zingil... Ez dute holako ilarrik iretsiko...

ZINGIL

Askiz duk esplikatzeta... Charlemagne-ek, horiek guziak egin dituela "para Dios y la Patria"... Nahi zuetakotz bere erresuma izan zadien "una, grande y libre"... Eta ikusiko duk jende hainitz izanen dukala hire alde.

TRIPERO

O Monsieur Zingil, enegant jinen diren jendeak, ez dira Jesuitak edo Dominikanoak... Holakorik ez dute konprenitzen... Nik mozkor lana bakarrik dakit ongi egiten.

ZINGIL

Preseski mozkor lana daiat manatzen. Mozkorreri dituk aisenik holako ziriak sartzen.

TRIPERO

Arras ongi, Monsieur Zingil, bainan nik ez dut batere ofizioz saindatzeko gutziarik... Ni fraile, oi ez, ez, ez !...

ZINGIL

A, ez duka obeditu nahi, urde alfer tzarra... Erakutsiko daiat nik azote hunekin burutik behera emanez, zer den buruzagien errespetoa... Tripustel usaindua ! Habil hemendik ifernuko komunetarat... Han duk hi bezalakoen lekua.

TRIPERO

Ai, ai, ai... Zingil faltsua ! Zorriek janen ahal dute zure burua !

ZURIKO

(Agertuz) Huts leku hauk ! (Debruak jalitzen dira... Kantuz)

Airea, aire sanoa eta goxotasuna
Ordain-azue laster hemengo peste usaina.
Ez fida jendeak Satanen predikueri
Har bere izaria bekatu bakotxari.
Argi den egiatik, ez sekulan baztertu
Den gezur abilenak, zangoak labur ditu.
(Musika)

XX

GURI

Azti jauna otoi deskantsa nezazu
Ganelon bizi denetz, egia erradazu.

AZTIA

Ba andere printzesa, Ganelon da bizi
Beti zutaz oroit da, ez zazula etsi.

GURI

Milesker azti jauna, o ene plazerra
Harekin bizitzea da ene amets bakarra.

AZTIA

Andere printzesa, ikus zertan giren
Euskalduna zirela ez duzu ahantziren.

GURI

Azti jauna eginbidez nuzu euskalduna
Bainan bihotz barnetik naiz arras harena.

AZTIA

Euskalduna bazira, otoi eizu kasu
Ez aipa etsaiari emaita musu.

GURI

Bakearen alde naiz, bedi laster etor !
Gerlak ez du deus onik, zuk ere zazu aitor.

AZTIA

Guretzat bakea da, libro izaitea
Gerla dugu egiten biltzeko bakea.

GURI

Hau ezin jasana, ez ote dezakegu
Maite duguna har-eta, bakea gozatu.

AZTIA

Agian beteko da zuk duzun desira
Bainan anartean dugu gerlako tenorea.

(Guri jalitzen da)

Egiazko bakea da, euskaldunentzat
Besteak besten bainan gureak guretzat.

Gurikerietarat ez ez gaiten eror

Kenka gaxtoan gira, izan gaiten idor.

(Musika... Gudari batzu sartzen dira... Bat dago berex, jarririk eta ilun)

XXI

(Kantua emaiten da, gudarien artean)

"Zer duk nigarrez, zer duk hain ilun

Euskaldun gudari

Hator gurekin, pesta duk egun

Gaitezen liberti

- Ez, ez, ez naike alai izan ni

Ez baita libro Euskadi *(bis)*"

"Lagunak hilak, gorputz lur pean

Edo desterruan

Gu berriz hemen, besten menean

Preso gur'etxean

- Ez, ez..."

"Gauak goiz alba duela ondoko

Lagun oroit hadi

Luza gabe diuk bai libratuko

Gur'ama Euskadi

- Bai, bai, bai alai izango naiz ni

Libratu-eta Euskadi *(bis)*"

AZTIA

O gazteak zuetan da, gu denen esperantza

Zuen indarrari josia dago gure bihotza.

Zuek einez gizon lan, eta guk apez lan

Dugun salba herria, bakotxak gure sailan.

(Emeki jalitzen ari dela... gaztek kantatzen dute)

"Gu gira Euskadiko gazteri berria

Euskadi bakarra da gure aberria.

Jaungoikoak emana, hor dugu herria

Bere semek hiltzerat zergatik utzia

Bat egin behar dugu Euskadi guzia

Bildu gaiten anaiak gure da bizia.

Gu gira Euskadiko..."

XXII

(Sartzen dira Otsoa eta Mezulari)

OTSOA

Mezularia mintza zaitte, denek kasu huni

Altxa mutilak eta gaiten lotu armeri.

MEZULARI

Adixkide lagunak, heldu nauzue erraitera

Adarmotzen armada, berriz dela heldu hunara.
Zaragozeko Moroek, handik dute haizatu
Orai Iruñan dago, hiria sutan eman du.

OTSOA

Adarmotzak dira laster iganen hemendik
Har armak gudari-ta, gauden prest oraindik.
Duena duenarekin, dugun etsaia ataka
Eta gora Euskadi (*denek*) Euskadi askatuta !
(*Kantatuz : "Gu gira..." ... Denak ateratzen dira... Musika*)

XXIII

ZINGIL

Tripero, o Tripero !... Nun haiz, alfer tzarra !...

TRIPERO

(*Agertuz, galtzen estekatzen ari*) Hemen naiz nausia... Orai ez dugu beraz
galtzen laxatzeko astirik ere ukaiten ahal...

ZINGIL

Adi-zak, Tripero... Gure aferak gaizki zohatzik hemen gaindi... Euskalduna dena
gure menetik baztertzen ari duk.

TRIPERO

Ez da ene falta, Monsieur Zingil... Miriku tzar horien falta da dena... Orai
pentsatu dute mozkortzalen edaritik higuintzeko erremedioa... Ene klientik
hoberena Baionako ospitalerat ereman dute tratatzeko... Eta orai, ez du
gehiago arnorik jastatzen ere...

ZINGIL

Entzun-zak, Tripero, behar duk beste ofizio bat hartu...

TRIPERO

Zer nahi nauzu, berriz ere, fraile sar arazi !... Ez, ez, ez !... Ni, eman nezazu
ostalero edo menttero, bainan ez dut beste ofiziorik onartzen.

ZINGIL

Ohart hadi, Tripero, mundua ari dela bestelakutzen... Lehenago, nork ere
pagatzen baitzuen barrika arno gehienik-eta, hura zukan pasatzen bozetan...

TRIPERO

Ba, arrazoin duzu... Kontent naiz behin bederen aitortzen baitituzu ene
merezimenduak. Nik eta arnoak eman ditugu kargutan, hainitz urtez, Euskal-
Herriko deputatu eta jaun mera gehienak.

ZINGIL

Ba, bainan, orai emaztek ere boza emaiten ditek, eta emazteak ere behar
ditiagu bildu...

TRIPERO

Ba, ari naiz frango polliki lanean heiekin ere... Lehenago guti ziren mozkortzen :
Buhamesa batzu eta arrain saltzale batzu... Orai baditut klianta onak, jende
handitan ere... Debruen "piztaxak" biltzen baitituzte zonbaitek kazinotan eta
salun pollitetan.

ZINGIL

Bon, Tripero, bainan hori ez duk aski... Leku hautako emazteak errexkienik bilduko ditiagu gureganat, euskara horieri galaraziz.

TRIPERO

Ba, badakit hori aspaldi... Ni, neskatxa guzieren, erdaraz mintzatzen naiz beti, radioan bezala : Je t'aime chérie... Eta, badakit espainolez ere erraiten : Te quiero, mi amor... Bainan, ez dautate kasu handirik egiten... Aise hobeki ditut edari finekin enganatzen.

ZINGIL

Behar dik, hortan ere, jakin ofizioa... Neskatxa ergelenak dituk aisienik erdararat lerratzen... Hortako, behar dik ikasi behako batez ikusten, zoin diren neskatxetan ergelenak.

TRIPERO

Nik ikusten ditut hemendik neskatxa frango... Denak kasik erdaraz ari baitira solasean... Nago, zoin ote den horietan ergela ez denik !

ZINGIL

Hik, Tripero, konprenimendu ttipia duk neskatxetan... Hortakotz, hobe duk entseatzea emazte adinekoetan.

TRIPERO

Aspaldi ohartua naiz nitaz jelos zirela... Zuhaur antxutan ibiltzeko, ni ardi zaharretarat igorri nahia zirela. Ez, ez dut holakorik onartzen.

ZINGIL

Tripero tzarra, ez baduk obeditu nahi, igorriko haugu ifernurat, Tantaloren ondorat... Badakik Tantalo han nola dagon milaka urte hautan... Edateko dik bakarrik ur gazia eta jatekoa dik begi aintzinean, bainan sekulan ezin sar aho barnean.

TRIPERO

Tantalo bai Tantalo... Ez da zuk diozun bezain malurus... Atzo azkenik, kontrabandan, iretsiak ditu hamar Pernod.

ZINGIL

Urde alfer usaindua... Oraikoan ez duk eskapurik... Haugi hunarat. Makilarekin bizkar hezurra hautsi-ta ezarriko haugu su laratzetik zintzilik... Zintzilik lepo zokotik.

TRIPERO

Ai, ai, ai... Barka, Monsieur Zingil nausia, barka... Ez dut erranen gehiago holakorik... *(Jalitzen dira tirahala)*

AINGERUA

(Agertuz)

Neskatx euskaldunak, ta euskaldun guziak
Agian Satanen erranak, ez dira guretzat egiak.

Mintzairak dirare Jainkoaren dohainak

Euskara dezala mintza euskaldunak.

(Musika)

XXIV

GOTOR

(Sartzen da, gibeletik dituela gudariak... Etsaiaren zelatan dagotzi)

Gudari lagunak zaudete gorderik
Adarmotzak dituk, pasatuko hemendik.
Hurbiltzen ari tuk, utz ditzagun sartzerat
Eta apaila zaizte, jauzi egiterat.

(Gordetzen dira. Adarmotzak sartzen dira, kantuz... Gudariak irrintzinaka jauzi egiten diote gainerat... Guduka egiten da... Adarmotzak oro hiltzen dira edo ihesi joaiten... Bat, bisaia gordea, gelditzen da bizirik)

OTSOA

Bat duk bakarrik bizi, ez hunki jaun hori
"A la Nobia" bego, ohoretzat niri.

(Guduka izigarri bat egiten dute buruz buru, bere gorabeherekin, Otsoa eta Ganelonek... Noizbait, Otsoak, Ganelon ezartzen du zangopean eta puñala altxatzen dio, azken kolpearen emaiteko... Betbetan, Aztia agertzen da)

AZTIA

Ez Otsoa, ez zazula hil
Horren odolean, eskurik ez ibil.
Eskatzen derautzut, grazi berezia
Galdatzen dut enetzat, gizon horren bizia.

OTSOA

Nik hau ez hil behar, o bortxa dorpea
Bainan nola bazter, zuk egin galdea.
Fagore hau ez diot ein sekulan nehor
Zu zirelakotz jauna, dut eginen zuri.

AZTIA

Eskerrak Jaun errege, urrikaltzen baitzare
Gertakari hau beti, izain duzu ohore.
Lehoin bat bezala, badakizu gudukan
Bainan berdin on zira, bakezko lanetan.

OTSOA

Gudari lagunak, goazen apailatzerat
Altxa mutilak-eta, denak etor pestarat.
(Musika. Jalitzen dira, salbu Aztia)

XXV

GANELON

Nigarrez jaun handia, eta belauniko
Apalki emaiten naiz, eskerren bihurtzeko.
Nik nola zorra paga, Jainko gizon zira-ta
Gaineko jaunak berak, zitzala sarista.

AZTIA

Ganelon xuti zaite, zaitzadan besarka
Ongi eginak saria, berekin derauka.
Bainan xo Ganelon, gorde-azu bisaia
Ikusten dut hor norbait, dabilala nahasia.

GURI

O etsidura, o pena, o biziaren zama
Hil hurranean naiz, lagun nezazu, jauna.
Batzuek diote Ganelon, hemen hil berri dela
Hori egia bada, ni ere hil nadiela.
Jaun Aztia errazu, errazu zer dakizun
Hemen zer gertatu da, zer gertatu egun ?

AZTIA

Andere printzesa, nik ez dakit hainitz
Jaun hunek dauzkizu aipaturen bi hitz.
(Ganelonek bisaia agertzen du)

GURI

Ganelon... *(Nigarrez, elgarri lotzen dira)*
(Musika)

XXVI

Aingerua sartzen da eta kantatzen du : "Bakearen urtxoa...". Kantu denboran, Ganelon eta Guriri ekartzen diote lehenik lore buketa bat, gero, mantalin xuri bat, gero alegia esposatzen, Aztiak benedikatzen ditu. Azkenean, jendea agurtuz emeki jalitzen dira.

"Bakearen urtxoa, oi urtxo ezta,
Hegalez kurri zazu lur zabal guzia
Kontsola gerla pean dagoken jendea
Hilen haur ait'et'amak eta emaztia
Kolpatua errestan dabilan trixtia
Presoner doakabe, hilik den bizia
Errozute deneri :

"Jende gaixoak

Ez beha gau beltzari

Bainan bai izarren

Bakea dela zueri"

"Bakearen urtxoa, jarraik bideari

Zure lili ezta eskainiz orori

Mintza zaite etzanik dagon eriari

Bihotza bero zozu xahar hoztuari

Esperantza emozu kezkan den amari

Bere latza ken-ozu hilen ezkilari

Errozute deneri :

"Jende gaixoak..."

"Bakearen urtxoa, hemen zaite geldi

Lur hau da sakratua, deitzen da Euskadi

Zorte txar batek joak girare aspaldi

Denak anaiak-eta bizi bi alderdi

Gerla da berrikitan pasa hemen gaindi

Euskalduner urtxoa, otoi mintza bedi

Errozute deneri :
"Oi Euskaldunak
Ez beha gau beltzari
Bainan bai izarreri
Bakea dela zueri."
(Musika)

XXVII

AZTIA
Jende maiteak huna bururatzen dela
Zuentzat muntatu dugun pastorala.
Pastorala hunek baitu erakaspén asko
Hemen eman dugu hetaz oroitzeko.

AINGERUA

Gogoan har dezagun bake saindua
Ez dela armen bainan bihotzen fruitua.
Jainkoak erran dauku elgar maitatzeko
Hortarik baztertzeak ditu hiltzen asko.

AZTIA

Gizona bezala da edozoin populu
Hari ere zor zaio berdin errespetu.
Euskaldunek denentzat galdatzen duguna
Bai bakea da eta bai askatasuna.
Gaiten beti denekin ibil eskuz-esku
Bainan gureak gure eta "gauden gu".

AINGERUA

Agian zauztegu denak ongi utzi
Gaizki erranik balitz, zatzue ahantzi.

AZTIA

Orai agurtuko dugu gure ikurrina
Eta bururatuko gure gaurko lana.

XXVII

*Musikarekin sartzén dira dantzari eta gudariak... Emaiten dute Ikurrin dantza...
Ikurrina itzulikatzean, Otsoak botatzen du azken pertsua.*

OTSOA

O ikurrin sakratua, ibil hadi hegaldaka
Denetan kanta zak, kanta Orreaga.

(Denek jendea agurtzen dute)

OIHALA